

اینجا در باغ «ارباب تارها» صخره ها روح باغ ها هستند و درخت ها گرانبهاترین کالا

روح باغ‌های سوزهو

طبیعت در باغ‌های سوزهو (Suzhou) در جنوب چین، در ابعادی کوچک خلق شده است تا هماهنگی آسمان و زمین را به نمایش گذارد. ابتکاری که ما را به گذرهای پیچ در پیچ مملو از نمادهای زیبا هدایت می‌کند.

ژو ون فو علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

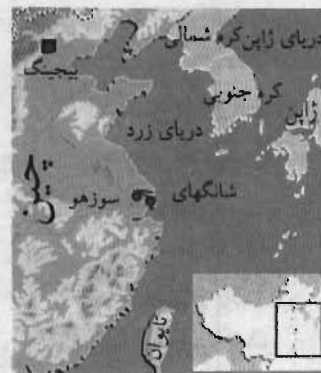
نویسنده چینی

می‌رود. اما به جای سفر که می‌تواند خسته‌کننده، هزینه‌بر و حتی خطرناک باشد، چرا برای استفاده روزانه طبیعت را در ابعاد کوچک - یعنی طبیعت مصنوعی - خلق نکنیم؟ مثلاً، پارک‌ها در اروپا وسیع‌اند. تا چشم کار می‌کند جنگل‌های وسیع و رودخانه‌های پر آب دیده می‌شوند. هیچ مانعی این چشم‌انداز طبیعی را بر هم نمی‌زند. در واقع پارک‌ها بخش‌هایی محصور از طبیعت‌اند که با ایجاد بناهایی در کنار رودخانه یا در مجاورت جنگل‌ها بر زیبایی‌شان افزوده شده است.

اما باغ‌های چینی بر اندیشه هم‌اویی آسمان و زمین این ویژگی فلسفه چینی تأکید دارند. باغ‌های سوزهو ساخته دست بشر هستند. طراحان آن کلیه ویژگی‌های اصلی طبیعت را در ابعادی کوچک در زمینی مسطح به کار گرفته‌اند. چون کوه‌ها را نمی‌توان جابه‌جا کرد، باغ‌های سنگی ساخته‌اند، چون نمی‌شد مسیر رودخانه‌ها را تغییر دهند، با حفر کانال در زمین آب را در پارک جاری کرده‌اند. سوزهو سرشار از منابع آب زیرزمینی است. تنها با سه متر حفاری یک آبگیر درست می‌شود. ساکنان این شهر بدون احساس خجالت می‌پذیرند که کوه‌ها و رودخانه‌ها را به‌طور مصنوعی ساخته‌اند. اما این تصنع، اثری هنری در مفهوم دقیق آن و گاه کاملاً حقیقی است.

مارکوپولو، بازرگان و ماجراجوی ونیزی در قرن سیزدهم اولین غربی‌ای بود که باغ‌های سوزهو را به اروپا معرفی کرد. از نظر او این بهشت زمینی بیشتر مرکز پیشرفته تولید ابریشم بود. بعدها اروپاییان دیگری که مجذوب این شهر شده بودند، آن را ونیز مشرق زمین نامیدند. زیرا قسمت‌هایی از آن از طریق کانال‌هایی به هم متصل می‌شد. در دهه هشتاد با معرفی آن به عنوان بهشتی برای غذاشناسان، در کتاب خود با عنوان «غذاشناس» به شهرت بیشتر آن کمک کرد. هنگامی که در ۱۹۹۷ سوزهو به‌خاطر باغ‌های قدیمی‌اش در فهرست میراث

جهانی یونسکو ثبت شد، این شهر از جنبه‌های دیگری نیز حائز شهرت شد. انسان هر اندازه هم که بی‌رحم باشد باز فرزند طبیعت است و نمی‌تواند بدون کوه، آب، گیاه، درخت، خورشید و هوا زندگی کند. اگر از این عناصر دور بماند، احساس خفگی می‌کند، بیمار می‌شود و خود را مجبوس می‌بیند. هرگاه فرصتی پیش آید به تعطیلات

سوزهو، کوه، رودخانه و پل دارد، اما درخت چه‌طور؟ منظره بدون گل و گیاه، کویبر می‌نماید. درختان کهنسال با ارزش‌ترین ویژگی باغ‌های قدیمی چین محسوب می‌شوند، زیرا همه چیز امکان‌پذیر است، از جمله طراحی باغ سوزهو در ایالات متحد آمریکا جز ایجاد درختی قدیمی. در باغ (لیویوان) «باغ جاودانه» درخت کینگ گوی هزار ساله‌ای وجود دارد که استاد تصمیم گرفت در سایه شاخ و برگ‌های بادبزنی آن باغ سنگی را خلق کند.

برخلاف باغ ورسای که با یک نظر می‌توان شکوه قصر و پارک را مشاهده کرد، بازدیدکنندگان باغ‌های سوزهو باید صبور باشند، زیرا این باغ‌ها نظیر دختران محبوس در اتاق در پس خیابان‌های باریک پنهان‌اند. هنگام ورود به باغ، ممکن است حتی احساس یأس کنید. اولین چیزی که می‌بینید یک راهروی جناغی طولانی است. راه پیچ در پیچی که به زیبایی آرامش‌بخش - این ویژگی اصلی معماری باغ - منتهی می‌شود. در وهله اول ممکن است جالب به نظر نرسد، اما پیش از آنکه متوجه شوید منظره باغی در پشت یک دیوار از درون پنجره‌ای مشبک به شما چشمک می‌زند. درختان و آلاچیق‌ها را می‌توان از دور مشاهده کرد. با برداشتن چند قدم در جاده‌ای مارپیچ، باغ عظیمی در برابر چشمان شما ظاهر می‌شود.

دومین قاعده‌ای که در طراحی باغ‌های کلاسیک چین باید به آن توجه کرد، «تغییر چشم‌انداز با هر گام است». با هر قدمی که بردارید، تصویر عوض می‌شود. طراحان برای پرهیز از یکنواختی و تکرار، دیوارهایی با پنجره‌های مشبک ساخته‌اند که بدون آسیب رساندن به چشم‌انداز کلی باغ‌ها را به بخش‌های متعدد تقسیم می‌کند. بازدیدکننده در باغ‌های سوزهو لحظه‌ای آرامش ندارد، در هر چرخش، منظره یک صخره، یک بامبو یا درخت موز او را متحیر می‌سازد. طراحی هر قسمت از زمین به گونه‌ای است که به یک نقاشی با شکوه شباهت دارد. در اینجا زاویه‌ای کور یا بسته، حکایت از قلم موی نقاشی ناموفق دارد. روش

باغ‌های سنگی روح سوزهو است. سنگ‌هایی که در ساخت باغ به کار رفته و به جایگاه روح تشبیه گردیده، از دریاچه تایی در نزدیکی سوزهو آورده شده‌اند. این سنگ‌های زیبا و ناهموار که اثر فرسایش در آنان کاملاً مشهود است، چنان شهرتی داشتند که امپراتوران مناطق دوردست شمال نیز معماران خود را می‌فرستادند تا از این سنگ‌ها برای تزئین باغ‌هایشان به همراه بیاورند. راک پیکر Rock Picks نفیس‌ترین و مشهورترین سنگ بود. کیفیت آنها را به سه طریق تعیین می‌کردند: به جای توده، بلند و باریک باشند، شکاف‌های عمودی و افقی داشته باشند و سطح شان ناهموار باشد نه صاف و صیقلی. اما انباشتن و تراشیدن سنگ‌های زیبا برای خلق اثر هنری کافی نیست. نخستین استادکاران ماهر و فرهیخته باغ سنگی در عصر سلسله‌های تانگ (۶۱۸-۹۰۷) و سونگ (۹۰۷-۱۲۷۱) ظاهر شدند - عصری که ایجاد باغ در همه مناطق چین رونق داشت - این استادکاران، جانشینان ماهر فراوانی داشتند، به گونه‌ای که در دوران سلسله مینگ (۱۳۶۸-۱۶۴۴)، در سوزهو و اطراف آن بین ۲۰۰ تا ۳۰۰ باغ ایجاد شد. امروز تنها ۷۷ باغ باقی مانده است که ۲۷ باغ آن به عنوان آثار ملی ثبت شده‌اند، اما بسیاری از آنها عملاً حیاط‌هایی وسیع‌اند با باغ‌های کوچک مزین به گل، گیاه، بامبو و سنگ، چیزی که زمانی در اکثر خانه‌های قدیمی سوزهو به چشم می‌خورد.

تغییر چشم‌انداز در هر گام: قاعده طراحی باغ

کینگ گویلیانگ استاد بلامنازع دوران سلسله کویینگ (۱۸۴۰-۱۶۴۴) است. او خالق «کوه آهکی» است که ویلای «محصور در زیبایی» (هوانشو) بر آن بنا شده است. او در اواخر عمر نابینا شد اما شاگردانش کار را زیر نظر وی تمام کردند. راز زیبایی کوه در این نکته نهفته است که آن نه با دست‌های استاد، بلکه با روح او ساخته شده است. نسخه کوچک شده کوهی واقعی است که در قلب استاد وجود داشت. دارای ابعادی متناسب با وسعتی کمتر از ۵۰۰ مترمربع و قله‌هایی با ارتفاع هفت متر است. اما به محض آنکه به داخل آن قدم گذارید احساس می‌کنید در دامنه‌های یک کوه سرکش و عظیم واقع در گردنه‌ای مارپیچ ایستاده‌اید و گفته‌های چن کونگ شو، متخصص معاصر باغ‌های چینی را به خاطر می‌آورید که «کوه شبیه به باغ سنگی عجیب است، اما باغ سنگی شبیه کوه شگفتی‌آور است».

اما برای ایجاد چشم‌انداز، علاوه بر کوه عنصر مهم دیگر آب است. برای جاری کردن آب در باغ یا باید از استخرها و چشمه‌های موجود استفاده کرد و یا چاه حفر کرد. در هر صورت، معماران باید بدانند چگونه جویها را درست کنند و آب را در آنها به جریان اندازند، رودخانه درست کنند و رودخانه‌ها را به رودها متصل سازند، باید بدانند چگونه پیچ‌های رودخانه را تقلید کنند تا به آنچه جریان سینوسی نامیده می‌شود، دست یابند. استادکاران سوزهو در این هنر مهارت کامل دارند.

رودخانه‌ها به پل نیاز دارند. باغ‌های سوزهو انواع پل‌های چوبی و سنگی را در ابعاد کوچک دارند. برای نمونه باغ ونگ شی یو آن «ارباب تارها»، پل بسیار زیبای کوچکی دارد که تنها با دو یا سه قدم می‌توان از آن عبور کرد.

لو ون فو

در سال ۱۹۲۸ در ایالت لیانگ‌شو متولد شد. از سال ۱۹۴۵ در سوزهو ساکن شد و به عنوان روزنامه نگار به رمان نویسی نیز پرداخت و موفق به کسب جوایز متعدد ادبی شد. وی معاون انجمن نویسندگان چین و بنیانگذار و سردبیر ماهنامه سوزهو است. کتاب‌های او از جمله «غذاشناس» و دیگر «داستان‌های چین مدرن» به زبان انگلیسی برگردانده شده است.

سنگ‌ها و پل‌های چوبی باغ‌ها

باغ‌هایی که از شعر شعرا، نقاشی نقاشان و خطاطی خوشنویسان الهام گرفته‌اند.

امروز معماران محوطه‌ساز قبل از ساختن یک پارک یا زمین بازی نقشه‌ای ترسیم می‌کنند. استادکاران باغ‌های سوزهو، طرح ابتدایی نداشتند. شعر منبع الهام آنها بود و از نقاشان چینی الهام بسیار می‌گرفتند. در مقابل، نقاشان چینی نیز آثار آنان را می‌ستودند. بنابراین نقاشان، شاعران و خوشنویسان زیادی در خلق باغ‌های سوزهو نقش داشته‌اند. ساختن باغ‌ها هرگز تمام نمی‌شد. آنها به مرور زمان زیباتر، بزرگ‌تر و کامل‌تر می‌شدند. رسم بر این بود که وقتی باغ سنگی، رودخانه یا آلاچیق تمام می‌شد، استادکاران، دوستان ادیب خود را برای نوشیدن نوشابه‌های مشهور دعوت می‌کردند و به آنها فرصت می‌دادند تا آزادانه قوه تخیل خود را به کار اندازند. مهمانان روی سنگ‌ها خطاطی می‌کردند، جملات موازی (هم‌معنا) را به صورت عمودی می‌نوشتند! در مورد مکان ایجاد پل یا آلاچیق جدید نیز نظر می‌دادند، سپس استادکاران باغ را بر اساس توصیه آنها می‌آراستند و مجدداً از آنها برای صرف نوشیدنی و سرودن شعر دعوت می‌کردند.

باغ‌های سوزهو، در صورت به‌کار بردن روشی دیگر در خلق آنها هرگز صفا و زیبایی - یعنی عامل شهرت‌شان - را کسب نمی‌کردند.

پنجره‌های مشبک در «باغ هارمونی» (همانگی) فضا می‌سازند.

تقسیم فضا، با درها، پنجره‌ها، راهروها، باغ‌های سنگی و رودخانه‌ها تصور خلق طبیعت را در ابعاد کوچک در ذهن ایجاد می‌کند. آنچه ما آن را «نگاهی به شکوه و عظمت» در ابعاد کوچک می‌نامیم.

**باید سنگریزه‌هایی
به اندازه تخم غاز
انتخاب کرد
تا سنگفرش،
شبیبه پارچه‌های
گل برجسته
منطقه شو شود.**

چی چنگ

نقاش منظره پرداز

چینی

(۱۵۸۲ - حدود ۱۶۳۴)

مطالعه تحولات چین قدیم

ردیفی طولانی از گونه‌های گیاهی، نظیر نیلوفرهای آبی، یاس‌های زرد، درختان و بوته‌های گل است. بخش مرکزی باغ نسخه کوچک شده سومین رودخانه بزرگ جهان پس از آمازون و نیل یعنی یانگ تسه کیانگ است.

باغ Lingerling (باغ جاودانه) با وسعتی برابر ۲۳۰۰۰ مترمربع، شامل «قله ابری» معروف با ارتفاع ۶/۵ متر از جنس سنگ آهک و زیباترین مجموعه حکاکی‌هاست. طراح آن شوتسی (Xu Taishi) و متعلق به اواخر قرن شانزدهم میلادی است. باغ کوچک‌تر Master of Nets (اریاب تارها) با وسعت ۵۴۰۰ مترمربع در قرن هجدهم میلادی ساخته شد و مهم‌ترین ویژگی آن داشتن خانه باشکوهی با چهار حیاط تو در تو است که در ساخت آن تمام مقررات جامعه فتوادی رعایت شده است.

کوچک‌ترین (با کمتر از ۲۲۰۰ متر وسعت) و احتمالاً قدیمی‌ترین باغ «کوه ویلای زیبایی» متعلق به شن‌شی‌زینگ، آکادمیسین سلطنتی است. در این باغ، «کوه» مشهور طراحی شده توسط کینگ گویلیانگ قرار دارد. (برای اطلاعات بیشتر به اصل مقاله رجوع کنید.) دره‌های تنگ، جاده‌ها، غارها، گردنه‌ها، پرتگاه‌ها و قله‌های آن با طبیعت رقابت می‌کند.

طراحی باغ‌های قدیمی چین که مناظر طبیعی را در ابعاد کوچک ترسیم می‌کند به بهترین نحو در چهار باغ شهر تاریخی سوزهو به تصویر کشیده شده است. این باغ‌ها که در نوع خود شاهکارهایی جهانی هستند، در ۱۹۹۷ در فهرست میراث جهانی یونسکو ثبت شدند. این باغ‌ها نه تنها اهمیت فوق‌العاده زیبایی طبیعی را در فرهنگ چین نشان می‌دهند بلکه نمادی از تحولات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی چین قدیم‌اند. باغ‌های سوزهو در قرون شانزدهم و هجدهم میلادی یعنی در اوج نهضت طراحی مناظر و چشم‌اندازها در چین قدیم و برای برآوردن نیازهای روحی و روانی ساکنان شهر ایجاد شده بودند. امروز این «جهان‌های کوچک» که ویژگی‌های اصلی طبیعت و فرهنگ را یکجا دارند، (آب، سنگ، گیاه، بنا، شعر و نقاشی) برای مطالعه معماری، علوم انسانی، زیبایی‌شناسی، فلسفه، گیاه‌شناسی، مهندسی آب، علوم زیست محیطی و فرهنگ مردمی چین ابزار لازم را فراهم می‌آورند.

باغ (کارگزار متواضع) Humble Administrator وسیع‌ترین باغ در میان چهار باغ موجود است. این باغ، ۵۲۰۰۰ مترمربع وسعت دارد و دریاچه‌ای در یک‌پنجم اراضی باغ گسترده است، همچنین دارای